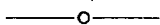

idézve vannak a források, levéltári jelzetek. Előadásmódja nyugodt, komoly, meglehetősen érett, tapasztalt gondolkodásra vall, csak nem valami tetszetős a közbeszúrt forrásidézések miatt. A rendtörténeti nagy magyar munkálatokhoz képest is érdekes, sajátos ez értekezés azért, mert egy várossal viszonyban álló kolostor helyzetét, küzdelmeit tárja föl, amíg a bencés monostorok történetében nem volt eset.

10. Mihalovics Ernő: Szvatopluk morva birodalma és a magyarok honfoglalása. (1923. márc.)

Terjedelme a dolgozatnak 91 oldalnyi kis negyedréti gépirás. Forrásait 67 bibliográfiai és kritikai jegyzetben idézi. Tartalma nagyon érdekes címekben van kifejezve:

I. Adatok a szlávok őstörténetéről.

1. A szláv őshaza és az autochthonia kérdése.
2. A politika és a történelem szétválasztása.
3. A szlávok és a népvándorlás.
4. A „zadruga“-rendszer gátolta a szláv-faj történeti érvényesülését.
5. Csak a „pleme“ és a „zsupa“ juttatta a szlávokat történeti szerephez és államalkotáshoz.

II. A szlávok letelepedése Morvaország területén.

6. A szlávok az avar birodalomban.
7. Samo szláv birodalma.
8. A szlávok a frank birodalomban.

III. A morva birodalom megalakulása.

9. A morvák.
10. Moimir fejedelem megkeresztelése és a német papok térítő munkája.
11. Német Lajos háborúja a csehek ellen.
12. Raszisztzlav király kivívja a morvák függetlenségét.
13. Egyházi függetlenítés. Konstantin és Metod meghívása. A két szláv apostol sorsa.

IV. Szvatopluk megszerzi az uralmat.

14. Szláv támadás a frank birodalom ellen.
15. Szvatopluk elárulja Rasztiszlavot.
16. Szvatopluk árulást követ el a frankok ellen is és átveszi az uralmat a morvák felett.

V. Szvatopluk uralkodása.

17. Meddig terjedt Szvatopluk birodalma?
18. A 872-iki frank háború a csehek és a morvák ellen. A forchheimi egység.
19. A szláv nemzeti egyház szervezése.
20. Szvatopluk betörése Pannoniába.
21. A königstätteni béke.
22. A szláv nemzeti egyház bukása, s a latin ritus és a német papság győzelme.
23. Arnulf császár szövetséget keres a bolgárokkal és magyarokkal Szvatopluk ellen.
24. Szvatopluk halála.

VI. A magyarok honfoglalása.

25. Szvatopluk fiainak a viszálya. A csehek 895-ben kiválnak a morva birodalomból.
26. A magyarok benyomulása a morva birodalomba.
27. A pannoniai szlávok gyors beolvadása.

VII. A morva birodalom bukása.

28. Szvatopluk fia segítségül hívja a magyarokat.
29. Moimir újjá akarja szervezni a morva egyházat.
30. A magyarok megkezdik nyugati hadjárataikat.
31. A morva birodalom összeomlik.
32. A magyarok berendezkedése az új hazában, a szláv népesség sorsa.

VIII. Új államalakulás a morva birodalom helyén.

33. A morva birodalom bukásának következményei.
34. A cseh fejedelemség kialakulása és későbbi kísérletei a magyarok visszanyomására.

IX. Szvatopluk a mondában.

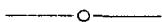
35. Szvatopluk-hagyományok.

36. A fehér ló mondája.

E fejezetrendszer mutatja a szerző logikus és időrendi gondos tervét, amelynek kifejtése természetesen 84 kis lapon és hét oldalnyi jegyzetben nagyon rövid, mert a 36 tétel kidolgozására egyenkint átlag még három oldal sem esik.

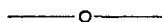
Fő gondolatmenete ez: a zadruga-rendszer, a családi közösség gátolta a szláv faj történeti érvényesülését, csak a pleme, a törzsi összetartozás tudata a zsupa nevű törzsi területen juttatta a szlávokat történeti szerephez és államalkotáshoz. Az avar és frank uralom alatt már megkezdődik a szlávok némi szervezése, csoportosítása. Öntudatosságuk tovább fejlődik, mikor a németek térítő működését Ciril és Metód szláv tanítása és ritusa váltja föl. Szvatopluk történeti egyéniségét és értékelését szláv nemzeti szempontból nem fokozza az a tény, hogy cserben hagyta Szent Metód szláv papjait, sőt elűzte őket és győzelemhez segítette országaiban a latin ritust és német papságot. Szvatopluk fiainak viszálya közben a csehek kiválnak a morva birodalomból s megkönnyítik a magyar honfoglalást, amelynek hőseivel a morvák és pannoniai tótok megbarátkoznak és könnyen egybeolvadnak, hatást gyakorolva főleg a délnyugati pannoniai katolikus tótok (szlavonok, vendek) jövevény szavaival a magyar nyelvre és további művelődésre. Érdekes és meglepő, de egyszersmind meggyőző Mihalovicsnak az a megállapítása, hogy Morvaország megteremtése és felvirágoztatása nem Szvatopluk érdeme, ellenben ő volt az, aki súlyos politikai tévedések során országa bukásának okozója lett. Rámutat arra, amit Iványi Béla 1919. évi „Pro Hungaria Superiore” c. tanulmányában későbbi érvekkel igazol, hogy a felvidéki tótság s a IX. századi morva birodalom lakossága közt nincs folytonossági kapcsolat. Abban téved Mihalovics, hogy a honfoglaló magyarok az Alduna mentén jöttek volna be, mert akkor a besenyők éppen beleszorították volna őket a bolgárok hosszú frontja előtt ezek fegyvereibe s az Aldunától északra emelkedő erdős haránthegyláncok akadályai közé. Legérdekesebb megállapítása az, hogy a fehérló mondája nem lehet magyar eredetű, hanem szláv monda, mert ez nem a ma-

gyar vitézségnek és a görög császártól dícsért ügyes taktikának, hanem naivan ravasz vásárnak, rászedésnek tulajdonítja a honfoglalás sikerét. — A modern cseh-osztrák stb. irodalom felhasználása s kritikája hiányos.

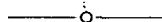

11. Orbán János: Sámbock János.

(Megjelent nyomtatásban: Endrényi könyvnyomdában, Szegeden, 1916. 35 l.)

12. Para Imre: Az Olt vízrendszere Háromszék vármegyében.

13. Papp Béla: Társadalom és művelődés II. Ulászló korában.

I. rész.

A történelmi tényezők, vagy a történelem statikája.

Hogyan jutott II. Ulászló s vele a lengyel Jagelló ház a magyar trónra? Mátyás halála után, mivel Corvin János csak törvénytelen gyermeke volt, a nemzet szabad királyválasztójoga lépett előtérbe. A kérdés, hogy ki legyen a király, lázba hozta az egész országot, mert minden baj megszűnését a trón mikénti betöltésétől várták. A nemességnek nem volt erélyes vezére, hangadók a főurak voltak. Minthogy Mátyás féken tartotta őket, oly királyt óhajtottak, akiről tudták, hogy szabadságukban legkevésbé fogja őket háborítani. Trónkövetelők voltak: Corvin János, Miksa római király, III. Frigyes császár fia, Ulászló cseh király és öccse, János Albert. Ennyi pártra oszolva találta a május 17-re Rákosra összehívott országgyűlés a nemzetet. A főnemesség szándékosan későn jelent meg, húzták a választást — míg a köznemesség türelmét veszítve, hatvan megbizottat hátrahagyva, eloszlott. Ezzel körülbelül eldőlt a választás ügye. Ulászló, hogy minél többen vehessenek részt a szertartáson, csak szeptember 18-án koronáztatta meg magát — mikor is a megbékült Corvin János maga hozta el a koronát s vitte az ünnepély alkalmával.